

GRATIA GRATIS DATA

Kázání ze soboty 1.6.2024 – br. Martin Pavlík

Jon 4, 1–3

Milé sestry a bratři v Kristu,

jak si myslíte, že by zněla nejčastější odpověď, kdybyste se lidí zeptali, co musí udělat, aby se dostali do nebe? Zeptejte se lidí, co musí udělat, aby se dostali do nebe, a většina vám nejspíš odpoví: „Musím jednat správně.“ Souhlasíte? Ježíšův příběh však odpovídá na tuto otázku úplně jinak, než jak na ni nejčastěji odpovídáme my sami. Na čem tedy záleží, pokud správně jednáme a snažení udělat něco pro Boha není nakonec to nejdůležitější? Jedním z Ježíšových posledních činů před smrtí bylo odpuštění zlodějí, který byl vedle něj přibitý na kříži. A přitom musel velmi dobře vědět, že se obrátil na víru z pouhého strachu. Jediné, co řekl, bylo: „Ježíši, vzpomeň si na mě“, a Ježíš mu slíbil: „Ještě dnes budeš se mnou v ráji.“ Je to šokující důkaz, který se snaží změnit naše zajeté myšlení – a to, že především nezáleží na našem snažení udělat něco pro Boha, ale na tom, co Bůh udělal pro nás. Bible opakovaně na mnoha místech obrací logiku, která je v nás zakotvena, a učí nás přemýšlet jinak – proto chci dnes spolu s vámi přemýšlet jinak, a proto přemýšlet o milosti. V dnešním biblickém čtení jsme zaslechli větu, která mluví o Bohu jako o milosrdném Bohu: „Ty jsi Bůh milostivý a plný slitování, shovívavý a nesmírně milosrdný“. A prorok Jonáš není jediný, kdo vyslovil podobná slova. Podobná slova říká několikrát Žalmista a slova o Boží milosti a Božím milosrdenství byste v Žalmech našli mnohokrát. Podobnou větu vyslovil také jiný biblický hrdina, mnohem slavnější. Víte, koho mám na mysli? Je to Mojžíš, jedna z největších postav celé Bible. Nevím, jestli jste si někdy všimli, že i když Jonáš a Mojžíš ve svém životě vyslovili tu samou větu a řekli Bohu stejnou věc, každý z nich úplně odlišným tónem. Oba tito hrdinové – Mojžíš i Jonáš – měli několik věcí společných. Oba měli velmi nevděčný úkol, měli říkat něco, co nikoho nezajímalo. To je velmi nevděčný úkol, o kterém by mohli oba vyprávět. Oba také vystupují v komunikaci s Bohem až překvapivě směle. V rozhovoru s Pánem Bohem byli oba smělí, ale každý jiným způsobem. A to, čeho si chci dnes zvlášť všimnout, jsou jejich stejné, a přesto naprosto odlišné věty o Boží milosti. Mojžíš, jak jsme řekli, je velkou postavou židovského národa a nesl jeden z nejtěžších úkolů. Jak se ptá jeden židovský myslitel: „Jak mohl Mojžíš snést všechny ty osvobozené lidi, kteří ve svých srdcích zůstali otroky?“ Takový byl jeho úkol. Elie Wiesel to vystihl geniálně, když na jednom místě říká: „Mojžíš měl neustále nějaké problémy – buď s Bohem, který kritizoval Židy, nebo s Židy, kteří se bouřili proti Bohu.“ Vždycky stál uprostřed, ale nikdy nepochyboval o Božím milosrdenství. A tak směle, a v některých momentech až odmlouvavě, mluvil s Hospodínem a opakovaně se přimlouval za lid.

Například, když si izraelský národ vytvořil modlu v podobě zlatého býčka, Mojžíš je připravený obětovat se za svůj lid, přemlouvá Boha a prosí ho o shovívavost a milosrdenství. „Hospodine, upuť od svého hněvu. Dej se pohnout k lítosti nad zlem, které proti svému lidu zamýšlíš.“ Ty jsi Bůh milostivý a plný slitování, shovívavý a nesmírně milosrdný, upuť od svého hněvu. A Hospodín se dal pohnout k lítosti nad zlem, o němž mluvil, že je dopustí na svůj lid. Tu samou větu jsme dnes slyšeli v druhém biblickém čtení také z úst proroka Jonáše, ale úplně jiným tónem – postřehli jste jakým? Jonáš to Bohu vyčítá. „Ty jsi Bůh milostivý a

plný slitování, shovívavý a nesmírně milosrdný“ – já jsem to přesně věděl a taky to tak dopadlo. To, co tolik biblických textů považuje za úžasné a hodné chvály, považuje prorok Jonáš za opovrženíhodné. Boží milosrdenství v něm vzbuzuje vztek, hněv a rozhořčení. Je jasné, že Jonáš se hněvá kvůli Božímu milosrdenství. A přitom se mu na rozdíl od Mojžíše a jiných proroků všechno daří – Ninive činí pokání. Jonáš může být nejúspěšnějším prorokem všech dob. A přesto, když se Bůh zrekne trestu, který chtěl uvalit na Ninive, Jonášovou reakcí není radost, ale zoufalství a rozhořčení.

Mám za to, že se na tomto místě dotýkáme něčeho hlubokého, co je součástí Boží milosti, a prorok Jonáš to vystihuje velmi přesně. Milost totiž v sobě téměř vždycky skrývá určitou nespravedlnost. Proč by národ, který později vyhladí část izraelského národa, měl v Božích očích nalézt milost? Proč by dva drobné chudé vdovy měly mít větší hodnotu než boháčovy miliony? Proč dá zaměstnavatel nováčkům stejnou mzdu jako osvědčeným a spolehlivým kádrům? Proč může mladší syn rozfofrovat dědictví a otec mu při jeho návratu ještě přichystá oslavu? Poznali jste v tom Ježíšova podobenství?

Milost v sobě skrývá určitou nespravedlnost a Jonáš ji vystihl. Existuje mnoho způsobů, jak porozumět tomu, co Bůh v této části příběhu dělá a říká, ale zdá se, že Bůh chce, aby Jonáš pochopil, že s Boží milostí nemůže zacházet dvojím metrem: Nemůže být příjemcem Božího milosrdenství, zatímco ji druhým neústupně a tvrdohlavě odírá. Boží milosrdenství nelze střídat pro sebe; její podstatou je se o ni dělit. Dva příběhy o Boží milosti, dvě situace lidí zasluhujících trest, dva smělí proroci, dvě vyjednávání a dvě obdobné řeči o Boží milosti – a přesto úplně jiné. Zatímco žalmista Boha za jeho milost oslavuje, Mojžíš se za ni přimlouvá a Jonáš frustruje. Taková je Boží milost – můžeme ji oslavovat, jindy za ni prosit, ale také ji nemusíme rozumět. Protože Bůh může milovat i lidi, které my nemůžeme vystát – dokonce i lidi, kteří se chovali zlovolně a možná to jednou budou dělat znovu. Milost znamená, že nemůžeme udělat nic pro to, aby nás Bůh miloval víc. A milost také znamená, že neexistuje nic, co by mohlo Boha přimět k tomu, aby nás miloval méně. Taková je Boží milost – Gratia gratis data. „Stačí ti moje milost“ – tato Kristova slova k apoštolu Pavlovi platí i pro nás, kdykoliv jsme pokoušeni ke ztrátě naděje.

Amen